Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 15 oktober 2024*

”Begäran om förhandsavgörande – Artikel 267 FEUF – Omfattningen av den skyldighet att begära förhandsavgörande som åligger nationella domstolar som dömer i sista instans – Förfarande för prövningstillstånd för överklagande till en medlemsstats högsta domstol – Den part som ansöker om prövningstillstånd yrkar att en fråga angående tolkningen av unionsrätten ska hänskjutas till EU-domstolen – Nationell lagstiftning enligt vilken det är tillåtet att överklaga till Högsta domstolen när överklagandet rör en rättsfråga som är av vikt för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen – Skyldighet för den nationella högsta domstolen att i förfarandet för prövningstillstånd bedöma huruvida en begäran om förhandsavgörande ska framställas – Motivering av beslutet om avslag på ansökan om prövningstillstånd”

I mål C-144/23,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Vrhovno sodišče (Högsta domstolen, Slovenien) genom beslut av den 7 mars 2023, som inkom till domstolen den 9 mars 2023, i målet

KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o.

mot

Republika Slovenija,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice ordföranden T. von Danwitz, avdelningsordförandena F. Biltgen, K. Jürimäe, C. Lycourgos, M.L. Arastey Sahún, S. Rodin, D. Gratsias och M. Gavalec samt domarna A. Arabadjiev (referent), J. Passer, Z. Csehi och O. Spineanu-Matei,

generaladvokat: N. Emiliou,

justitiesekreterare: handläggaren M. Longar,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 5 mars 2024,

* Rättegångsspråk: slovenska.

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o., genom A. Velkaverh, odvetnik,

– Sloveniens regering, genom B. Jovin Hrastnik och N. Pintar Gosenca, båda i egenskap av ombud,

– Tysklands regering, genom J. Möller, i egenskap av ombud,

– Lettlands regering, genom K. Pommere och S. Zābele, båda i egenskap av ombud,

– Nederländernas regering, genom P.P. Huurnink, i egenskap av ombud,

– Finlands regering, genom A. Laine, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom F. Erlbacher, B. Rous Demiri och C. Urraca Caviedes, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 18 juni 2024 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 267 tredje stycket FEUF och artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o. (nedan kallat Kubera) och Republika Slovenija (Republiken Slovenien), företrädd av Ministrstvo za finance (Finansministeriet, Slovenien), angående en tullåtgärd som syftar till att säkerställa skyddet för immateriella rättigheter.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 I artikel 17.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 608/2013 av den 12 juni 2013 om tullens säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter och upphävande av rådets förordning (EG) nr 1383/2003 (EUT L 181, 2013, s. 15) föreskrivs följande:

”När en tullmyndighet identifierar varor som misstänks göra intrång i en immateriell rättighet som omfattas av ett beslut om beviljande av en [begäran till den behöriga tullenheten om att tullmyndigheten ska ingripa], ska de skjuta upp frigörandet av varorna eller kvarhålla dem.”

Slovensk rätt

4 Artikel 22 i den slovenska konstitutionen har följande lydelse:

”Var och en ska garanteras ett likvärdigt skydd av sina rättigheter i alla förfaranden vid domstol och vid andra statliga organ, vid lokala myndigheter och inför innehavare av offentliga ämbeten, när en persons rättigheter, skyldigheter eller rättsliga intressen prövas av dessa.”

5 I artikel 22.1 i Zakon o upravnem sporu (förvaltningsprocesslagen) (Uradni list RS, nr 105/06), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet, föreskrivs följande:

”Om inget annat föreskrivs i denna lag ska bestämmelserna i den lag som reglerar rättegången i tvistemål tillämpas i förvaltningsrättsliga tvister.”

6 I artikel 367.1 i Zakon o pravdnem postopku (lagen om rättegången i tvistemål) (Uradni list RS, nr 73/07), i den lydelse som är tillämplig i det nationella målet (nedan kallad ZPP), föreskrivs följande:

”Parterna får överklaga en lagakraftvunnen dom som meddelats i andra instans inom 15 dagar från delgivningen av beslutet från [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen, Slovenien)] att meddela prövningstillstånd.”

7 I artikel 367a ZPP föreskrivs följande:

”1) Domstolen ska meddela prövningstillstånd om det kan förväntas att [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)] i sin dom kommer att avgöra en rättsfråga som är av vikt för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen i rättspraxis. Domstolen ska särskilt meddela prövningstillstånd i följande fall:

– Om det rör sig om en rättsfråga beträffande vilken avgörandet från domstolen i andra instans avviker från praxis från [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)], eller

– om det rör sig om en rättsfråga beträffande vilken det inte finns någon praxis från [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)], särskilt om praxis inte är enhetlig i överrätterna, eller

– om det rör sig om en rättsfråga beträffande vilken [Vrhovno sodiščes (Högsta domstolen)] praxis inte är enhetlig.

2) [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)] ska besluta om prövningstillstånd på grundval av en ansökan om sådant tillstånd som getts in av en part.”

8 Artikel 367b ZPP har följande lydelse:

”1) Part ska ansöka om prövningstillstånd inom 30 dagar från delgivningen av den lagakraftvunna dom som meddelats av domstolen i andra instans.

2) Ansökan om prövningstillstånd ska ges in till [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)].

…

4) I ansökan om prövningstillstånd ska parten precisera och specifikt redogöra för den omtvistade rättsfrågan och den rättsregel som parten anser har åsidosatts och ange omständigheter som visar vikten av denna fråga och kort redogöra för skälen till att parten anser att domstolens i andra instans avgörande i denna fråga är rättsstridigt. Parten ska precisera och specifikt beskriva påstådda rättegångsfel och på samma sätt visa att det finns praxis från [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)] från vilken [underinstansens] avgörande har avvikit, eller att rättspraxis inte är konsekvent.”

9 I artikel 367c ZPP föreskrivs följande:

”1) En avdelning bestående av tre domare vid [Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)] ska genom beslut ta ställning till ansökan om prövningstillstånd.

2) Som motivering av ett beslut att avslå en ansökan om prövningstillstånd räcker det att domstolen allmänt anger att villkoren i artikel 367a i denna lag inte är uppfyllda.

3) I beslutet att meddela prövningstillstånd ska domstolen ange vilken del eller vilka specifika rättsfrågor som prövningstillståndet gäller.

4) Ett beslut att meddela eller neka prövningstillstånd får inte överklagas.”

10 I artikel 368 ZPP föreskrivs följande:

”[Vrhovno sodišče (Högsta domstolen)] ska pröva det överklagande för vilket prövningstillstånd meddelats.”

11 Artikel 370.1 ZPP har följande lydelse:

”Överklagandet ska avse ett väsentligt åsidosättande av bestämmelser om förfarandet i domstolen i första instans vilka parten åberopat vid domstolen i andra instans, ett väsentligt åsidosättande av bestämmelser om förfarandet i domstolen i andra instans eller felaktig rättstillämpning.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

12 Kubera är ett bolag som handlar med livsmedel, inklusive drycker. Bolaget köpte i Turkiet 87 600 burkar av märket Red Bull vilka hade tillverkats i Österrike och transporterade dem med båt till hamnen i Koper (Slovenien) i syfte att importera dem.

13 Republiken Sloveniens finansförvaltning meddelade den 5 oktober 2021 två beslut med tillämpning av artikel 17 i förordning nr 608/2013, vilka innebar att dessa burkar skulle kvarhållas i avvaktan på utgången av det domstolsförfarande som Red Bull GmbH, innehavaren av de immateriella rättigheterna till burkarna, hade inlett för att skydda dessa rättigheter.

14 Efter det att Kubera utan framgång hade överklagat dessa beslut på administrativ väg, överklagade bolaget de nämnda besluten till Upravno sodišče (Förvaltningsdomstolen, Slovenien), som ogillade överklagandena.

15 Kubera lämnade in två ansökningar om prövningstillstånd till Vrhovno sodišče (Högsta domstolen), som är den hänskjutande domstolen i detta mål, för att denna skulle pröva domarna från Upravno sodišče (Förvaltningsdomstolen). Kubera gjorde i samband härmed gällande att det i

de nationella målen uppkommer en fråga om huruvida förordning nr 608/2013 är tillämplig i en situation där de importerade varorna har tillverkats av innehavaren av de industriella äganderätter som är knutna till dessa varor. Det rörde sig enligt bolaget om en sådan viktig rättsfråga som avses i artikel 367a ZPP och som motiverar att prövningstillstånd meddelas. Kubera ansåg att förordning nr 608/2013 visserligen inte var tillämplig i en sådan situation, men yrkade, för det fall den hänskjutande domstolen inte delade denna uppfattning, att domstolen skulle begära förhandsavgörande från EU-domstolen avseende denna fråga.

16 Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida den, när den tar ställning till Kuberas ansökningar om prövningstillstånd, enligt artikel 267 tredje stycket FEUF är skyldig att pröva Kuberas yrkande om inhämtande av ett förhandsavgörande från EU-domstolen angående tolkningen av unionsrätten. Den hänskjutande domstolen vill dessutom få klarhet i huruvida den, för det fall den anser att det saknas anledning att framställa en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen, är skyldig att motivera sitt beslut i enlighet med artikel 47 i stadgan, trots att ett beslut om avslag på en ansökan om prövningstillstånd endast ska ges en summarisk motivering enligt artikel 367c.2 ZPP.

17 Den hänskjutande domstolen har upplyst att ett överklagande till Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) är ett extraordinärt rättsmedel mot ett lagakraftvunnet domstolsavgörande och att det har till syfte att åstadkomma enhetlighet i rättspraxis och att ge ledning för denna, i likhet med förfarandet för förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF. I den mån som unionsrätten utgör en del av den slovenska rättsordningen säkerställer domstolen genom detta rättsmedel även en korrekt och enhetlig tillämpning av unionsrätten.

18 Förfarandet för överklagande till Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) är uppdelat i två steg, nämligen dels prövningen av ansökan om prövningstillstånd, dels, för det fall ett sådant tillstånd meddelas, prövningen i sak av det aktuella målet.

19 Prövningstillstånd kan endast meddelas på uttrycklig ansökan av en av parterna i det aktuella målet och endast om parten visar den objektiva vikten av den rättsfråga som Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) ska avgöra. Vid prövningen av ansökan om prövningstillstånd ska nämnda domstol således utgå från allmänintresset i vid bemärkelse, det vill säga behovet av att säkerställa en konsekvent rättspraxis och en enhetlig rättstillämpning, och inte parternas enskilda intresse. Detta steg utgör ett ”filter” för tillgång till Vrhovno sodišče (Högsta domstolen), som syftar till att säkerställa att denna kan fullgöra sin uppgift enligt konstitutionen och kan döma inom rimlig tid.

20 Det följer av praxis från Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) att prövningstillstånd ska meddelas om en part visar att den lägre instansen har avvikit från EU-domstolens praxis eller att det i det aktuella målet uppkommer en fråga om nationell rätts förenlighet med unionsrätten beträffande vilken det inte finns någon praxis från Vrhovno sodišče (Högsta domstolen). Sistnämnda domstol har redan meddelat prövningstillstånd med motiveringen att den aktuella frågan var av vikt såväl för tolkningen och den enhetliga tillämpningen av unionsrätten som för utvecklingen av den nationella rätten. Den behandlar således frågor som rör unionsrätten på samma sätt som frågor som rör nationell rätt.

21 Den hänskjutande domstolen har emellertid preciserat att även om det inte är uteslutet att den rättsliga vikten av ett mål som anhängiggörs vid den kan följa av unionsrättsliga överväganden, är varken den omständigheten att unionsrätten kan komma att tillämpas vid prövningen av målet i

sak eller den omständigheten att en av parterna i målet i sin ansökan om prövningstillstånd har föreslagit att en begäran om förhandsavgörande ska framställas till EU-domstolen i sig tillräcklig för att prövningstillstånd ska meddelas.

22 Den hänskjutande domstolen är följaktligen inte skyldig enligt ZPP att redan i samband med förfarandet för prövningstillstånd pröva huruvida en tolknings- eller giltighetsfråga ska hänskjutas till EU-domstolen för det fall prövningstillstånd meddelas.

23 Den hänskjutande domstolen har även upplyst att det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning mot dess beslut angående prövningstillstånd och att den, när den avslår en ansökan om sådant tillstånd, endast anger att villkoren i artikel 367a ZPP inte är uppfyllda.

24 Det följer emellertid av ett avgörande från Ustavno sodišče (Författningsdomstolen, Slovenien) av den 31 mars 2022 att om en av parterna i målet i samband med en ansökan om prövningstillstånd yrkar att det ska framställas en begäran om förhandsavgörande till EU-domstolen enligt artikel 267 FEUF, så ska detta yrkande prövas redan i samband med prövningen av sistnämnda ansökan. Ustavno sodišče (Författningsdomstolen) har även slagit fast att när Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) avslår en ansökan om prövningstillstånd krävs det enligt artikel 47 i stadgan, jämförd med artikel 22 i Sloveniens konstitution, att sistnämnda domstol motiverar detta beslut på samma sätt som när den dömer i andra mål. Det framgår av nämnda avgörande från Ustavno sodišče (Författningsdomstolen) att Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) i förfarandet för prövningstillstånd ska pröva ett yrkande om att frågor ska hänskjutas till EU-domstolen enligt artikel 267 FEUF, med beaktande av de kriterier som följer av sistnämnda domstols praxis. Av samma avgörande framgår även att Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) i sitt beslut att avslå ansökan om prövningstillstånd ska ange skälen till att den inte har begärt ett förhandsavgörande från EU-domstolen, så att Ustavno sodišče (Författningsdomstolen) ges möjlighet att i förekommande fall kontrollera huruvida villkoren för undantag från den skyldighet att begära förhandsavgörande som anges i artikel 267 tredje stycket FEUF, såsom de slagits fast i EU-domstolens praxis, är uppfyllda.

25 Den hänskjutande domstolen anser visserligen att Kuberas ansökningar om prövningstillstånd i förevarande fall inte uppfyller villkoren i artikel 367a ZPP och därför inte kan bifallas. Den bedömer dock att det i det nationella målet, mot bakgrund av Ustavno sodiščes (Författningsdomstolen) avgörande av den 31 mars 2022, uppkommer en viktig fråga om tolkningen av unionsrätten, vilken medför att den hänskjutande domstolen enligt artikel 267 FEUF är skyldig att begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen.

26 Den hänskjutande domstolen har i detta sammanhang påpekat att den, när den i samband med prövningen av ansökan om prövningstillstånd tar ställning till huruvida en fråga om tolkningen av unionsrätten som tagits upp av en av parterna i målet ska hänskjutas till EU-domstolen för förhandsavgörande, måste bedöma ett antal därmed sammanhängande rättsfrågor. Den måste bland annat pröva huruvida unionsrätten är tillämplig i det aktuella målet, huruvida den berörda parten har yrkat att det ska inhämtas ett förhandsavgörande från EU-domstolen angående tolkningen av en bestämmelse i unionsrätten och huruvida det finns anledning att framställa en begäran om förhandsavgörande. Detta innebär i praktiken att överklagandet måste prövas i sak redan i detta skede. Den tolkning som Ustavno sodišče (Författningsdomstolen) har förespråkat vad gäller den skyldighet som följer av artikel 267 FEUF innebär en helomvändning i den hänskjutande domstolens tillvägagångssätt i samband med dess beslut angående ansökningar om prövningstillstånd. Den hänskjutande domstolen har vidare påpekat att ett förhandsavgörande från EU-domstolen inte har någon ändamålsenlig verkan i förfarandet för prövningstillstånd,

eftersom det är först vid prövningen i sak av ett överklagande som det är möjligt att avgöra huruvida unionsrätten är tillämplig i det aktuella målet och huruvida det är nödvändigt att EU-domstolen tolkar unionsrätten.

27 Den hänskjutande domstolen vill även få klarhet i huruvida det, mot bakgrund av det förfarande för prövningstillstånd som föreskrivs i ZPP, är möjligt att anse att de domstolsavgöranden beträffande vilka prövningstillstånd nekas härrör från en nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning och som är skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen enligt artikel 267 tredje stycket FEUF.

28 För det fall EU-domstolen skulle anse att den hänskjutande domstolen är skyldig att redan i samband med prövningen av ansökan om prövningstillstånd bedöma huruvida den bör begära förhandsavgörande från EU-domstolen, vill den hänskjutande domstolen slutligen få klarhet i huruvida den motiveringsskyldighet som bland annat anges i punkt 51 i domen av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799), även gäller dess beslut att avslå ansökningar om prövningstillstånd.

29 Mot denna bakgrund beslutade Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) att vilandeförklara det nationella målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Utgör artikel 267 tredje stycket [FEUF] hinder för bestämmelser i [ZPP] på grundval av vilka Vrhovno sodišče (Högsta domstolen), i ett förfarande för [prövning av en ansökan om] prövningstillstånd, inte bedömer huruvida den, mot bakgrund av en parts yrkande att ett förhandsavgörande ska inhämtas från [EU-domstolen], är skyldig att hänskjuta en fråga för förhandsavgörande?

2) [Om fråga 1 besvaras jakande:] Ska artikel 47 i stadgan, såvitt gäller skyldigheten att motivera [domstols]avgöranden, tolkas på så sätt att ett processuellt beslut, som innebär att en parts ansökan om prövningstillstånd i enlighet med [ZPP] avslås, utgör ett ’[domstols]avgörande’, i vilket domstolen ska ange skälen till att partens yrkande om att ett förhandsavgörande ska inhämtas från [EU-domstolen] i detta mål inte bifalls?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

30 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 267 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i ett förfarande för prövning av en ansökan om prövningstillstånd, vars utgång beror på vilken vikt som en rättsfråga som tagits upp av en av parterna i målet har för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen, avslår ansökan om prövningstillstånd utan att ha bedömt huruvida den var skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga som tagits upp till stöd för nämnda ansökan och som gäller tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten.

31 Även om domstolsväsendets organisation i medlemsstaterna, bland annat de nationella högsta domstolarnas inrättande, sammansättning, behörighet och funktion, omfattas av medlemsstaternas befogenhet, är medlemsstaterna likväl skyldiga att vid utövandet av denna

befogenhet iaktta de skyldigheter som åligger dem enligt unionsrätten (dom av den 11 juli 2024, Hann-Invest m.fl., C-554/21, C-622/21 och C-727/21, EU:C:2024:594, punkt 44 och där angiven rättspraxis).

32 Härav följer att även om unionsrätten i princip inte utgör hinder för att medlemsstaterna inför förfaranden för prövningstillstånd eller andra system för urval eller ”filtrering” av överklaganden till de nationella högsta domstolarna, måste sådana förfaranden eller system uppfylla de krav som följer av unionsrätten, särskilt de som följer av artikel 267 FEUF.

33 Det förfarande för förhandsavgörande som föreskrivs i denna artikel, vilket utgör kärnan i det domstolssystem som inrättats genom fördragen, skapar en dialog mellan EU-domstolen och domstolarna i medlemsstaterna som syftar till att säkerställa en enhetlig tolkning av unionsrätten. Härigenom gör förfarandet det möjligt att säkerställa unionsrättens koherens, fulla verkan och autonomi samt, i slutändan, dess specifika karaktär (yttrande 2/13 (Unionens anslutning till Europakonventionen) av den 18 december 2014, EU:C:2014:2454, punkt 176, och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 27, och dom av den 22 februari 2022, RS (Verkan av domar från en författningsdomstol), C-430/21, EU:C:2022:99, punkt 73).

34 När en fråga om tolkningen av unionsrätten eller om giltigheten av en sekundärrättsakt uppkommer vid en nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, är denna domstol i princip skyldig att föra frågan vidare till EU-domstolen enligt artikel 267 tredje stycket FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juli 2013, Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, punkt 25, dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 32, och dom av den 22 december 2022, Airbnb Ireland och Airbnb Payments UK, C-83/21, EU:C:2022:1018, punkt 79).

35 Skyldigheten för nationella domstolar, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, att begära förhandsavgörande från EU-domstolen utgör ett led i det samarbete mellan de nationella domstolarna, i deras egenskap av domstolar som ska tillämpa unionsrätten, och EU-domstolen som inrättats för att säkerställa att unionsrätten tillämpas korrekt och tolkas enhetligt i alla medlemsstater. Denna skyldighet syftar särskilt till att förhindra att det i någon medlemsstat uppstår en inhemsk rättspraxis som inte står i överensstämmelse med unionsrättens bestämmelser (dom av den 24 maj 1977, Hoffmann-La Roche, 107/76, EU:C:1977:89, punkt 5, dom av den 4 juni 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, punkt 14, och dom av den 4 oktober 2018, kommissionen/Frankrike (Förskottsskatt på lös egendom), C-417/17, EU:C:2018:811, punkt 109).

36 En nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning kan endast befrias från den skyldighet som föreskrivs i artikel 267 tredje stycket FEUF om den har funnit att frågan saknar relevans, att den ifrågavarande bestämmelsen i unionsrätten redan har tolkats av EU-domstolen eller att den korrekta tolkningen av unionsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för rimligt tvivel (dom av den 6 oktober 1982, Cilfit m.fl., 283/81, EU:C:1982:335, punkt 21, och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 33).

37 En sådan nationell domstol ska, på ett oavhängigt sätt och med erforderlig omsorg, på eget ansvar bedöma huruvida den är skyldig att till EU-domstolen hänskjuta en fråga rörande unionsrätten som har väckts vid den, eller huruvida den tvärtom befinner sig i någon av de i föregående

punkt nämnda situationerna som innebär att det inte föreligger någon sådan skyldighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 september 2005, Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, punkt 37, och dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 50 och där angiven rättspraxis).

38 När den nationella domstolen befinner sig i en av dessa situationer är den således inte skyldig att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen enligt artikel 267 tredje stycket FEUF, även om frågan om tolkningen eller giltigheten av en unionsbestämmelse har tagits upp av en av parterna i det nationella målet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 57 och där angiven rättspraxis).

39 Det ska vidare påpekas att avgöranden från en nationell domstol som parterna kan föra talan mot vid den nationella högsta domstolen inte härrör från en ”domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning”, i den mening som avses i artikel 267 FEUF. Den omständigheten att prövningen i sak av en sådan talan – när den, såsom i det nu aktuella fallet, förs i form av ett överklagande – är beroende av att den nationella högsta domstolen meddelar prövningstillstånd för överklagandet, innebär inte att parterna saknar rättsmedel (se för ett liknande resonemang, dom av den 4 juni 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, punkt 16, och dom av den 16 december 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, punkt 76). Förekomsten av ett förfarande för prövningstillstånd kan således inte förvandla den lägre domstol vars avgörande kan angripas inom ramen för ett sådant överklagande till en nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning och vilken följaktligen är skyldig att begära förhandsavgörande enligt artikel 267 tredje stycket FEUF.

40 Denna skyldighet åvilar däremot en nationell högsta domstol, såsom Vrhovno sodišče (Högsta domstolen), med förbehåll för vad som angetts i punkt 36 ovan.

41 I förevarande fall framgår det av artikel 367a.1 ZPP och av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat att denna, för att avgöra huruvida prövningstillstånd ska meddelas, ska bedöma huruvida det aktuella målet ger upphov till en rättsfråga som är av vikt för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen.

42 Det ska emellertid påpekas att de särskilda fall som avses i denna bestämmelse uteslutande avser situationer som, vad gäller den uppkomna rättsfrågan, kännetecknas antingen av att ett avgörande från en nationell domstol i andra instans avviker från praxis från den nationella högsta domstolen, av att det inte finns någon praxis från sistnämnda domstol eller av att dess praxis eller de nationella högsta domstolsinstansernas praxis inte är enhetlig. Inget av dessa fall tar däremot sikte på unionsrätten, särskilt inte EU-domstolens praxis i den fråga som tagits upp till stöd för en ansökan om prövningstillstånd.

43 Den hänskjutande domstolen har angett att den tolkar nämnda bestämmelse så, att den inte är skyldig att, i samband med prövningen av en ansökan om prövningstillstånd för att överklaga, bedöma huruvida den i målet om överklagande bör begära ett förhandsavgörande från EU-domstolen avseende den unionsrättsliga fråga som tagits upp till stöd för denna ansökan.

44 Den hänskjutande domstolen har dessutom preciserat att ett beslut att avslå ansökan om prövningstillstånd får till följd att förfarandet avslutas med slutgiltig verkan. Den lägre instansens tolkning av unionsrätten kan då bli bindande i den nationella rättsordningen, trots att den fråga som tagits upp till stöd för ansökan om prövningstillstånd skulle ha motiverat att en begäran om förhandsavgörande framställdes till EU-domstolen.

45 En sådan nationell lagstiftning eller praxis kan således leda till en situation där en fråga om tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten inte hänskjuts till EU-domstolen – trots att frågan tagits upp av en part vid Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) eller måste tas upp av den domstolen med hänsyn till den rättsfråga som denna part har åberopat och trots att frågan inte omfattas av de undantag som avses i punkt 36 ovan – i strid med den skyldighet som åligger den nationella domstolen enligt artikel 267 tredje stycket FEUF.

46 En sådan situation kan äventyra effektiviteten av det system för samarbete mellan de nationella domstolarna och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF och uppnåendet av de mål som eftersträvas med denna artikel, i synnerhet målet att förhindra att det i någon medlemsstat uppstår en nationell rättspraxis som inte är förenlig med unionsrättens bestämmelser.

47 Denna tolkning påverkas inte av den praxis som följer av domen av den 15 mars 2017, Aquino (C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 56), och domen av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 61), enligt vilken en nationell domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning får avstå från att begära förhandsavgörande från EU-domstolen på grund av avvisningsskäl som är hänförliga till själva förfarandet vid den domstolen, förutsatt att likvärdighetsprincipen och effektivitetsprincipen iakttas.

48 Den första av dessa domar rörde nämligen en nationell bestämmelse enligt vilken en grund för ett överklagande ska avvisas om den endast syftar till att ifrågasätta ett skäl i den överklagade domen, trots att de andra skälen i sig kan motivera den överklagade domen (dom av den 15 mars 2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 54). Den andra av dessa domar rörde en nationell bestämmelse enligt vilken en ny fråga som tas upp av en part efter det att överklagande skett till en nationell domstol som dömer i sista instans ska avvisas på grund av att den ändrar saken i målet (dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 60).

49 I de mål i vilka de i föregående punkt nämnda domarna meddelades var det fråga om nationella bestämmelser i vilka det fastställdes rent processuella villkor för upptagande till prövning. När dessa villkor inte var uppfyllda var nationell domstol som dömer i sista instans förhindrad att pröva överklagandet i sak.

50 Till skillnad från sådana regler innebär ett sådant kriterium för prövningstillstånd som föreskrivs i artikel 367a.1 ZPP att Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) måste bedöma vilken vikt den rättsfråga som tagits upp till stöd för ansökan om prövningstillstånd har för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen.

51 Av fast rättspraxis framgår även att principen att nationell rätt ska tolkas i överensstämmelse med unionsrätten innebär att de nationella domstolarna, med iakttagande av bland annat förbudet mot att nationell rätt tolkas *contra legem*, ska göra allt som ligger inom deras behörighet, med hänsyn till den nationella rätten i sin helhet och med tillämpning av de tolkningsmetoder som är erkända i

nationell rätt, för att säkerställa att den aktuella unionsbestämmelsen ges full verkan och för att uppnå ett resultat som överensstämmer med det syfte som eftersträvas med denna bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 5 oktober 2004, Pfeiffer m.fl., C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, punkterna 118 och 119, dom av den 29 juni 2017, Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, punkterna 31–34, och dom av den 11 juli 2024, Skarb Państwa (Obetydligt betalningsdröjsmål eller ringa belopp), C-279/23, EU:C:2024:605, punkt 29 och där angiven rättspraxis).

52 Kravet på att den nationella rätten ska tolkas i överensstämmelse med unionsrätten innefattar även en skyldighet för de nationella domstolarna att i förekommande fall ändra fast rättspraxis, om denna grundas på en tolkning av nationell rätt som är oförenlig med de mål som eftersträvas i unionsrätten. En nationell domstol kan därför inte slå fast att den inte kan tolka en nationell bestämmelse i överensstämmelse med unionsrätten enbart av den anledningen att den bestämmelsen i fast rättspraxis har getts en tolkning som inte är förenlig med unionsrätten (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 april 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, punkterna 33 och 34, dom av den 17 april 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, punkterna 72 och 73, och dom av den 11 juli 2024, Skarb Państwa (Obetydligt betalningsdröjsmål eller ringa belopp), C-279/23, EU:C:2024:605, punkt 30 och där angiven rättspraxis).

53 Med hänsyn till att det endast är de nationella domstolarna som är behöriga att tolka nationell rätt ankommer det på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida det är möjligt att tolka den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet i överensstämmelse med kraven i artikel 267 FEUF. Det ankommer emellertid på EU-domstolen att utifrån uppgifterna i begäran om förhandsavgörande ge den hänskjutande domstolen vissa användbara anvisningar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 april 2024, Profi Credit Polska (Återupptagande av ett genom lagakraftvunnet domstolsavgörande avgjort mål), C-582/21, EU:C:2024:282, punkt 64).

54 Såvitt framgår av de uppgifter som den hänskjutande domstolen har lämnat om den utveckling som skett genom den praxis från Ustavno sodišče (Författningsdomstolen) som nämns i punkt 24 ovan, förefaller det i förevarande fall vara möjligt att tolka den aktuella nationella lagstiftningen i överensstämmelse med unionsrätten.

55 De bestämmelser i ZPP som är aktuella i det nationella målet förefaller inte innebära något förbud för Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) att, i förfarandet för prövning av en ansökan om prövningstillstånd, bedöma huruvida en fråga om tolkningen eller giltigheten av en unionsbestämmelse, vilken tagits upp till stöd för denna ansökan, medför att en begäran om förhandsavgörande måste framställas till EU-domstolen eller om den tvärtom omfattas av något av de undantag som det erinrats om i punkt 36 ovan.

56 Det tycks i synnerhet som om de fall som anges i artikel 367a.1 ZPP inte är uttömmande. Denna bestämmelse förefaller därför kunna tolkas i överensstämmelse med den skyldighet som föreskrivs i artikel 267 tredje stycket FEUF, så att det kriterium som anges i nämnda nationella bestämmelse avseende den aktuella rättsfrågans vikt för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen, inkluderar det fallet att den part som ansöker om prövningstillstånd tar upp en fråga om tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten som inte omfattas av något av de undantag som avses i punkt 36 ovan och som följaktligen medför att en begäran om förhandsavgörande ska framställas till EU-domstolen med hänsyn till de mål som eftersträvas med artikel 267 FEUF och som det erinrats om i punkterna 33–35 ovan.

57 Den bedömning som avses i punkt 55 ovan innebär inte en mer ingående prövning än den som Vrhovno sodišče (Högsta domstolen) är skyldig att göra enligt artiklarna 367a.1 och 367b.4 ZPP, eftersom denna bedömning endast kräver att den hänskjutande domstolen försäkrar sig om att den fråga som ställs är relevant för att avgöra det vid den anhängiga målet och att den, i förekommande fall, kontrollerar huruvida det är nödvändigt att inhämta EU-domstolens tolkning av den bestämmelse i unionsrätten som avses med denna fråga på grund av att frågan inte omfattas av något av de undantag som nämns i punkt 36 i denna dom.

58 Det ska vidare understrykas att den skyldighet som nationella domstolar mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning har enligt artikel 267 tredje stycket FEUF, i andra fall än dem som omfattas av dessa undantag, inte påverkar deras ansvar för att avgöra i vilket skede av det nationella förfarandet som en tolknings- eller giltighetsfråga bör hänskjutas till EU-domstolen (dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 56). Det ankommer dessutom på den hänskjutande domstolen att bedöma huruvida denna fråga av processekonomiska skäl bör ställas först efter ett kontradiktoriskt förfarande (se, för ett liknande resonemang, dom av den 1 februari 2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, punkt 32).

59 Det ankommer således på en nationell högsta domstol, som har att pröva en ansökan om prövningstillstånd och som är skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen, att avgöra huruvida en sådan begäran ska framställas i samband med prövningen av denna ansökan eller i ett senare skede (se, analogt, dom av den 4 juni 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, punkt 18). Om den nationella högsta domstolen beslutar att framställa sin begäran om förhandsavgörande i samband med prövningen av ansökan om prövningstillstånd, ankommer det på den att förklara handläggningen av denna ansökan vilande i avvaktan på förhandsavgörandet och att därefter beakta detta avgörande vid sin bedömning av huruvida prövningstillstånd ska meddelas.

60 Av vad anförts följer att den första frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 267 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i ett förfarande för prövning av en ansökan om prövningstillstånd, vars utgång beror på vilken vikt som en rättsfråga som tagits upp av en av parterna i målet har för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen, avslår ansökan om prövningstillstånd utan att ha bedömt huruvida den var skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga som tagits upp till stöd för nämnda ansökan och som gäller tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten.

Den andra frågan

61 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 267 FEUF, jämförd med artikel 47 andra stycket i stadgan, ska tolkas så, att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i sitt beslut om avslag på en ansökan om prövningstillstånd, i vilken det även framställts ett yrkande om att domstolen ska begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga angående tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten, ska ange skälen till att den inte har framställt någon sådan begäran.

62 Av det system som inrättats genom artikel 267 FEUF, jämförd med artikel 47 andra stycket i stadgan, följer att när en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning anser att den befinner sig i någon av de tre situationer som nämnts i

punkt 36 ovan och att den därför är befriad från den skyldighet att begära förhandsavgörande från EU-domstolen som föreskrivs i artikel 267 tredje stycket FEUF, måste det framgå av skälen i dess beslut att den anförda bestämmelsen i unionsrätten saknar relevans för att avgöra målet eller att tolkningen av den aktuella bestämmelsen i unionsrätten följer av EU-domstolens praxis eller – i avsaknad av sådan praxis – att den nationella domstolen som dömer i sista instans anser att tolkningen av unionsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för rimligt tvivel (dom av den 6 oktober 2021, Consorzio Italian Management och Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, punkt 51).

63 Av svaret på den första frågan följer att en nationell högsta domstol, såsom Vrhovno sodišče (Högsta domstolen), inte – såvida det inte föreligger ett rent processuellt rättegångshinder av det slag som avses i punkt 49 ovan – kan avslå en ansökan om prövningstillstånd som aktualiserar en fråga om tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten utan att först pröva huruvida den är skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen eller huruvida frågan omfattas av något av de undantag som det erinras om i punkt 36 ovan.

64 Härav följer att när den nationella högsta domstolen beslutar att avslå en sådan ansökan med stöd av något av dessa undantag, ska beslutet uppfylla det krav på motivering som det erinras om i punkt 62 ovan.

65 Av vad anförts följer att den andra frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 267 FEUF, jämförd med artikel 47 andra stycket i stadgan, ska tolkas så, att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i sitt beslut om avslag på en ansökan om prövningstillstånd, i vilken det även framställts ett yrkande om att domstolen ska begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga angående tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten, ska ange skälen till att den inte har framställt någon sådan begäran, det vill säga antingen att frågan saknar relevans för att avgöra målet eller att den ifrågavarande bestämmelsen i unionsrätten redan har tolkats av EU-domstolen eller att den korrekta tolkningen av unionsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för rimligt tvivel.

Rättegångskostnader

66 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) Artikel 267 tredje stycket FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i ett förfarande för prövning av en ansökan om prövningstillstånd, vars utgång beror på vilken vikt som en rättsfråga som tagits upp av en av parterna i målet har för rättssäkerheten, för enhetligheten i rättstillämpningen eller för rättsutvecklingen, avslår ansökan om prövningstillstånd utan att ha bedömt huruvida den var skyldig att begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga som tagits upp till stöd för nämnda ansökan och som gäller tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten.

2) **Artikel 267 FEUF, jämförd med artikel 47 andra stycket i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, ska tolkas så, att en nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i sitt beslut om avslag på en ansökan om prövningstillstånd, i vilken det även framställts ett yrkande om att domstolen ska begära förhandsavgörande från EU-domstolen i en fråga angående tolkningen eller giltigheten av en bestämmelse i unionsrätten, ska ange skälen till att den inte har framställt någon sådan begäran, det vill säga antingen att frågan saknar relevans för att avgöra målet eller att den ifrågavarande bestämmelsen i unionsrätten redan har tolkats av EU-domstolen eller att den korrekta tolkningen av unionsrätten är så uppenbar att det inte finns utrymme för rimligt tvivel.**

Underskrifter